

Klasa I-III szkoły ponadgimnazjalnej

Obowiązki wobec państwa

Cel ogólny

Ukazanie obowiązków obywateli wobec państwa.

Kształtowanie postawy odpowiedzialności za państwo.

Cele szczegółowe

Uczeń:

- wymienia obowiązki obywateli wobec państwa,
- przytacza cele państwa,
- objaśnia, co to znaczy odpowiedzialność za los brata,
- opisuje obowiązki spoczywające na władzy cywilnej wobec państwa,
- przyjmuje odpowiedzialność za realizację swoich obowiązków,
- ocenia swoją postawę wobec państwa.

Metody

Rozmowa kierowana, praca w grupach, analiza tekstu źródłowego.

Środki dydaktyczne

Pismo Święte, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym, Katechizm Kościoła Katolickiego, adhortacja apostolska Jana Pawła II „Chrystifideles laici”, tekst świadectwa.

PRZEBIEG KATECHEZY

Modlitwa

„Ojcze nasz”.

Wprowadzenie

Chrześcijaństwo, więź z Bogiem, życie duchowe kojarzą się często z dystansem wobec świata i jego spraw. Z tego ma wynikać stronienie od życia publicznego, udziału we władzy. Ogółu chrześcijan dotyczy natomiast obowiązek patrzenia na świat z Bożej perspektywy, obowiązek oceny świata nie tylko według materialnych kryteriów. Oznacza to pewien dystans do świata, ale na pewno nie bierność, przeciwnie, obowiązek przekształcania go w duchu Ewangelii.

Kościół nie daje gotowych rozwiązań na bolączki obywateli, jednak posiada społeczne nauczanie, które jest zbiorem zasad niezbędnych do zbudowania sprawiedliwego systemu społecznego oraz gospodarczego.

Obywatele mają dwa zasadnicze obowiązki wobec państwa: rzeczowe i osobowe. Pierwsze dotyczą płacenia podatków w celu utrzymania skarbu państwa i dzielenia się z innymi dochodami. Drugie nakładają na obywateli wybór przedstawicieli władz, obronę kraju, stawianie się w urzędach i sądach na wezwanie.

Odczytanie świadectwa.

„Panie, jak się pomyliś o 10 groszy na korzyść Urzędu Skarbowego, to nic. Spróbuj odwrotnie. Pomył się w rachunkach i nie dopłać tych 10 groszy, to się dopiero przekonasz, co znaczy być szaraczkiem. Wezwania pod karą grzywny, straszenie odsetkami. Przyjazny urząd, tfu... – denerwuje się pan Kazimierz. – Dobrze, że są jeszcze tacy ludzie jak tu. Nie dość, że pomogą wypełnić PIT, to jeszcze nie wołają od tego pieniędzy – dopowiada mężczyzna po 60.

Tłok przy podatkach

Na pomysł udzielania bezpłatnych porad rozliczeniowych wpadła Zofia Makulska założycielka Stowarzyszenia *Katolicki Klub Pracy*. – Widziałam jak wiele osób, szczególnie starszych i bezrobotnych przytłoczyła rzeczywistość, w której żyjemy. Co gorsza, nie mieli oni gdzie zwrócić się o pomoc. Postanowiłam więc coś z tym zrobić. Powołałam do życia stowarzyszenie, którego jedną z inicjatyw jest bezpłatna pomoc w wypełnianiu deklaracji podatkowych. Dla wielu osób, które ani nie mają dostatecznej wiedzy, by temu sprostać, ani pieniędzy, by to zlecić doradcy podatkowemu, jest to jedyna szansa na prawidłowe rozliczenie się z Urzędem Skarbowym. (...)” (*„Niedziela” na Podbeskidziu*, nr 12, 20 marca 2005 r., s. 1).

Rozwinięcie

Powinności wobec państwa wynikają też z nauki Ewangelii.

Odczytanie fragmentów Pisma Świętego i ich omówienie. W miarę możliwości, każdy uczeń ma przed sobą omawiane fragmenty Pisma Świętego.

„Wtedy faryzeusze odeszli i naradzili się, jakby podchwycić Go w mowie. Posłali więc do Niego swych uczniów razem ze zwolennikami Heroda, aby Mu powiedzieli: <Nauczycielu, wiemy, że jesteś prawdomówny i drogi Bożej w prawdzie nauczasz. Na nikim Ci też nie zależy, bo nie oglądasz się na osobę ludzką. Powiedz nam więc, jak Ci się zdaje? Czy wolno płacić podatek Cezarowi, czy nie?> Jezus przejrzał ich przewrotność i rzekł: <Czemu Mnie wystawiacie na próbę, obłudnicy? Pokażcie Mi monetę podatkową!> Przynieśli Mu denara. On ich zapytał: <Czyj jest ten obraz i napis?> Odpowiedzieli: <Cezara>. Wówczas rzekł do nich: <Oddajcie więc Cezarowi to, co należy do Cezara, a Bogu to, co należy do Boga>. Gdy to usłyszeli, zmieszali się i zostawiwszy Go, odeszli” (Mt 22,15-22).

– O jakim obowiązku mówi Jezus w rozmowie z faryzeuszami?

„Gdy Syn Człowieczy przyjdzie w swej chwale i wszyscy aniołowie z Nim, wtedy zasiądzie na swoim tronie pełnym chwały. I zgromadzą się przed Nim wszystkie narody, a On oddzieli jednych [ludzi] od drugich, jak pasterz oddziela owce od kozłów. Owce postawi po prawej, a kozły po swojej lewej Ojca mego, weźcie w posiadanie królestwo, przygotowane wam od założenia świata stronie. Wtedy odezwie się Król do tych po prawej stronie: <Pójdźcie, błogosławieni Ojca mego, weźcie w posiadanie królestwo, przygotowane wam od założenia świata!

Bo byłem głodny, a daliście Mi jeść;
byłem spragniony, a daliście Mi pić
byłem przybyszem, a przyjęliście Mnie;
byłem nagi, a przyodzialiście Mnie;

byłem chory, a odwiedziliście Mnie;

byłem w więzieniu, a przyszliście do Mnie>.

Wówczas zapytają sprawiedliwi: <Panie, kiedy widzieliśmy Cię głodnym i nakarmiliśmy Cię? spragnionym i daliśmy Ci pić? Kiedy widzieliśmy Cię przybyszem i przyjęliśmy Cię? lub nagim i przyodziliśmy Cię? Kiedy widzieliśmy Cię chorym i w więzieniu i przyszliśmy do Ciebie?> A Król im odpowie: <Zaprawdę, powiadam wam: Wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili>.

Wtedy odezwie się i do tych po lewej stronie: <Idźcie precz ode Mnie, przekłęci, w ogień wieczny, przygotowany diabłu i jego aniołom!

Bo byłem głodny, a nie daliście Mi jeść;

byłem spragniony, a nie daliście Mi pić;

byłem przybyszem, a nie przyjęliście Mnie;

byłem nagi, a nie przyodziliście Mnie;

byłem chory i w więzieniu, a nie odwiedziliście Mnie>.

Wówczas zapytają i ci: <Panie, kiedy widzieliśmy Cię głodnym albo spragnionym, albo przybyszem, albo nagim, kiedy chorym albo w więzieniu, a nie usłużyliśmy Tobie?> Wtedy odpowie im: <Zaprawdę, powiadam wam: Wszystko, czego nie uczyniliście jednemu z tych najmniejszych, tegoście i Mnie nie uczynili>. I pójdą ci na mękę wieczną, sprawiedliwi zaś do życia wiecznego” (Mt 25,31-46).

– O jakim wydarzeniu jest mowa w tym fragmencie Ewangelii?

– Co jest powodem podziału na owce i kozły?

– Jaką powinniśmy przyjąć postawę wobec drugiego człowieka?

Praca w grupach

Katecheta dzieli uczniów na grupy. Uczniowie na podstawie otrzymanych tekstów odpowiadają na pytanie. Czas pracy – 10 minut.

Grupa I

„(...) Wskutek żywszego uświadomienia sobie godności ludzkiej rodzi się w różnych stronach świata dążenie do odnowy porządku prawno-politycznego, w którym znalazłoby lepszą ochronę prawa osoby w życiu publicznym, jak prawo do swobodnego zrzeszania się, stowarzyszania, wypowiadania swoich poglądów oraz do prywatnego i publicznego wyznawania religii. Ochrona bowiem praw osoby jest nieodzownym warunkiem, by obywatele, czy to wzięci jednostkowo czy zespołowo, mogli czynnie uczestniczyć w życiu i kierowaniu sprawami państwowymi” (KDK 73).

„(...) Stąd też wynika, że wykonywanie władzy politycznej, czy to we wspólnocie jako takiej, czy to w instytucjach reprezentujących państwo, winno się zawsze odbywać w granicach porządku moralnego, dla dobra wspólnego – i to dobra pojętego dynamicznie – według norm porządku prawnego, legalnie już ustanowionego lub też tego, który winien być ustanowiony. Wówczas obywatele zobowiązani są w sumieniu do posłuszeństwa władzy. Z tego zaś jasno wynika odpowiedzialność, godność i znaczenie ludzi sprawujących rządy” (KDK 74).

– Jakie są obowiązki władzy?

Grupa II

„Obywatel jest zobowiązany w sumieniu do nieprzestrzegania zarządzeń władz cywilnych, gdy przepisy te są sprzeczne z wymaganiami ładu moralnego, z podstawowymi prawami osób i ze wskazaniami Ewangelii. *Odmowa posłuszeństwa* władzom cywilnym, gdy ich wymagania są sprzeczne z wymaganiami prawego sumienia, znajduje swoje uzasadnienie w rozróżnieniu między służbą Bogu a służbą wspólnocie politycznej. (...)” (KKK 2242).

– Jakie są obowiązki władzy?

Grupa III

„Obywatele mają obowiązek przyczyniać się wraz z władzami cywilnymi do dobra społeczeństwa w duchu prawdy, sprawiedliwości, solidarności i wolności. Miłość ojczyzny i służba dla niej wynikają z obowiązku wdzięczności i porządku miłości. Podporządkowanie prawowi tej władzy i służba na rzecz dobra wspólnego wymagają od obywateli wypełniania ich zadań w życiu wspólnoty politycznej” (KKK 2239).

„Uległość wobec władzy i współodpowiedzialność za dobro wspólne wymagają z moralnego punktu widzenia płacenia podatków, korzystania z prawa wyborczego, obrony kraju: Oddajcie każdemu to, co się mu należy: komu podatek – podatek, komu cło – cło, komu uległość – uległość, komu cześć – cześć (Rz 13,7). Chrześcijanie... mieszkają we własnej ojczyźnie, ale jako pielgrzymi. Podejmują wszystkie obowiązki jako obywatele, ale i podchodzą do wszystkiego jak cudzoziemcy... Słuchają ustalonych praw, a własnym życiem przekraczają prawa... Bóg wyznaczył im tak zaszczytne miejsce, że nie wolno go opuścić. Apostoł wzywa nas do modlitw i do dziękczynienia za królów i za wszystkich, którzy sprawują władzę, <abyśmy mogli prowadzić życie ciche i spokojne z całą pobożnością i godnością> (1Tm 2,2)” (KKK 2240).

– Jakie obowiązki spoczywają na obywatelach?

Grupa IV

„Narody bogate są obowiązane przyjmować, o ile to możliwe, obcokrajowców poszukujących bezpieczeństwa i środków do życia, których nie mogą znaleźć w kraju rodzinnym. Władze publiczne powinny czuwać nad poszanowaniem prawa naturalnego, powierzającego przybysza opiece tych, którzy go przyjmują. (...)” (KKK 2241).

„(...) Ojcowie synodalni stwierdzali wielokrotnie, że prawo i obowiązek uczestniczenia w polityce dotyczy wszystkich i każdego; formy tego udziału, płaszczyzny, na jakich on się dokonuje, zadania i odpowiedzialność mogą być bardzo różne i wzajemnie się uzupełniać. (...) Współpracując ze wszystkimi, którym sprawa pokoju naprawdę leży na sercu, i korzystając z pomocy specjalnych instytucji państwowych i międzynarodowych, świeccy katolicy powinni rozwijać dzieło wychowania mającego na celu przezwyciężenie panoszącej się kultury egoizmu, nienawiści, zemsty i wrogości, a równocześnie wzrost solidarności na wszystkich szczeblach. Solidarność bowiem <jest drogą do pokoju, a zarazem drogą do rozwoju>” (Chl 42).

– Jakie obowiązki spoczywają na obywatelach?

Grupa V

„(...) Sprawowanie władzy politycznej winno mieć za podstawę ducha służby, gdyż tylko on, w połączeniu z konieczną kompetencją i skutecznością działania decyduje o tym, czy poczynania polityków są <jawne> i <czyste>, zgodnie z tym, czego – zresztą słusznie – ludzkie od nich wymagają. Pobudza to do otwartej walki i zdecydowanego przewyciężania takich pokus, jak nieuczciwość, kłamstwo, wykorzystywanie dóbr publicznych do wzbogacenia niewielkiej grupy osób lub w celu zdobywania popleczników, stosowanie dwuznacznych lub niedozwolonych środków dla zdobycia, utrzymania bądź powiększenia władzy za wszelką cenę” (ChL 42).

– Jaki cel realizuje państwo?

Grupa VI

„W kontekście radykalnych przemian zachodzących w świecie gospodarki i pracy świeccy muszą przede wszystkim angażować się w rozwiązywanie bardzo poważnych problemów rosnącego bezrobocia, walczyć o jak najszybsze położenie kresu licznym niesprawiedliwościom wynikającym z niewłaściwej organizacji pracy, zabiegać o to, by miejsce pracy stało się miejscem wspólnoty osób cieszących się poszanowaniem ich podmiotowości i prawa do uczestnictwa, walczyć o rozwój nowej solidarności pomiędzy tymi, którzy uczestniczą we wspólnej pracy oraz o stworzenie nowego typu przedsiębiorstw, o zrewidowanie systemów handlowych i finansowych, a także o zmianę systemu wymiany technologicznej.

W tym celu świeccy muszą wykonywać swoją pracę z zawodową kompetencją, uczciwością i w duchu chrześcijańskim, traktując ją jako drogę do osobistego uświęcenia, zgodnie z wyraźnym wskazaniem Soboru: „przez swoją pracę człowiek zwyczajnie utrzymuje własne życie i swoich najbliższych. Łączy się ze swoimi braćmi i służy im, może praktykować szczerą miłość i współdziałać w doskonaleniu rzeczy stworzonych przez Boga. Co więcej, winniśmy nabrać przekonania, że przez pracę składaną Bogu w ofierze człowiek łączy się z dziełem zbawczym Jezusa Chrystusa, który pracując własnymi rękami w Nazarecie, nadał pracy znamienitą godność” (ChL 43).

– Jakie cele ma realizować państwo?

– Jakie zadanie stoi przed obywatelami?

Grupa VII

„Służba na rzecz osoby i ludzkiego społeczeństwa wyraża się i urzeczywistnia w tworzeniu i przekazywaniu kultury, co – zwłaszcza w naszych czasach – stanowi jedno z najpoważniejszych zadań ludzkiego współżycia i społecznego rozwoju. W świetle nauki Soboru przez „kulturę” rozumiemy „wszystko, czym człowiek doskonali i rozwija wielorakie uzdolnienia swego ducha i ciała; stara się drogą poznania i pracy poddać sam świat pod swoją władzę; czyni bardziej ludzkim życie społeczne tak w rodzinie, jak i w całej społeczności państwowej przez postęp obyczajów i instytucji; wreszcie w dziełach swoich w ciągu wieków wyraża, przekazuje i zachowuje wielkie doświadczenia duchowe i dążenia na to, aby służyły one postępowi wielu, a nawet całej ludzkości”. Tak pojętą kulturę należy uważać za wspólne dobro każdego ludu, za wyraz jego godności, wolności i twórczego zmysłu; za świadectwo jego dziejowej drogi. W szczególności, tylko w obrębie kultury i poprzez kulturę wiara chrześcijańska staje się historyczna i tworzy historię” (ChL 44).

– Jaki cel realizuje państwo?

– Czym jest kultura?

Przedstawiciele grup odpowiadają na pytania. Odpowiedzi zapisujemy w tabeli na tablicy.

Cele państwa	Obowiązki władz cywilnych	Obowiązki obywateli
– zagwarantowanie bezpieczeństwa, – porządek prawny, – ład gospodarczy, – troska o powstanie nowych miejsc pracy, – rozwój kultury.	– służba obywatelom, – sprawiedliwy podział dóbr publicznych, – kierowanie się prawdą i uczciwością, – umożliwienie tworzenia związków zawodowych, stowarzyszeń przez obywateli, – poszanowanie prawa naturalnego, – zapewnienie wolności religijnej.	– wybór władzy, – posłuszeństwo władzy, – troska o dobro społeczeństwa, – służba wojskowa, – obrona kraju, – udział w życiu politycznym, – podnoszenie kompetencji zawodowych.

Pełna współpraca z państwem ma miejsce wówczas, gdy obywatele dokonują świadomych i odpowiedzialnych wyborów władzy, której zadaniem jest zagwarantowanie bezpieczeństwa, porządku prawnego, ładu gospodarczego, rozwoju kultury.

Zakończenie

Uczestnictwo w polityce to troska o dobro wspólne i udział w wyborze władz. Niewłaściwą postawą jest sceptycyzm, brak zaangażowania i zainteresowania.

Odpowiedzialność za losy Ojczyzny wymaga przestrzegania praw i porządku społecznego, krytycznego spojrzenia na rzeczywistość, aktywnej obecności, solidarności z każdym człowiekiem.

Do biskupów polskich w 1998 r. Jan Paweł II skierował słowa, w których zwrócił uwagę na budowanie i znaczenie struktur społeczno-politycznych pod warunkiem, że dokonują tego ludzie sumienia.

Chrześcijanie, chcąc w sposób autentyczny świadczyć o Jezusie i kierować się przykazaniem miłości, muszą angażować się w życie społeczności ludzkiej.

Pomyślmy:

- W jaki sposób realizuję obowiązki wobec państwa?
- Jak staram się służyć innym?
- Jak często modłę się o przedstawicieli władzy państwowej?

Zeszyt ucznia

„Nic bardziej nie sprzyja odnowieniu życia politycznego na prawdziwie ludzkich zasadach, jak popieranie głębokiego poczucia sprawiedliwości i życzliwości oraz służby dobru wspólnemu, a także umacnianie podstawowych poglądów na prawdziwą naturę wspólnoty politycznej, jej cel, i na praworządność oraz zakres władzy państwowej” (KDK 73).

Zapis stanowi również treść tabeli z tablicy.

Praca domowa

Przeczytaj Mt 25,31-46 i wyszukaj w prasie przykłady odpowiedzialnej postawy za los bliźniego.

Modlitwa

„Pod Twoją obronę”.

